

Věková struktura a rodinný stav

Mezi sčítáními lidu 1991 a 2001 se pronikavě změnila věková struktura obyvatelstva podle rodinného stavu. V celém obyvatelstvu se snížil podíl ženatých mužů a vdaných žen. V nejmladších věkových skupinách se podíl ženatých mužů a vdaných žen snížil radikálně.

Tab. 27 Struktura obyvatelstva podle věkových skupin a rodinného stavu z výsledků sčítání lidu 2001 - muži

Věková skupina	Počet mužů podle rodinného stavu na 100 mužů ve věkové skupině			
	svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí
15-19	99,8	0,1	0,0	0,0
20-24	90,9	8,6	0,5	0,0
25-29	54,7	40,8	4,4	0,0
30-34	24,9	64,7	10,3	0,1
35-39	15,2	71,7	12,9	0,2
40-44	11,5	73,4	14,6	0,5
45-49	8,9	74,9	15,3	0,9
50-54	6,6	77,6	14,2	1,7
55-59	5,1	80,4	11,8	2,7
60-64	4,2	82,4	8,7	4,7
65-69	3,6	81,6	6,7	8,0
70-74	3,3	78,0	5,3	13,3
75-79	3,4	70,8	4,3	21,5
80 a více	3,0	54,3	3,2	39,5
Celkem	30,7	57,8	8,6	3,0

Tab. 28 Struktura obyvatelstva podle věkových skupin a rodinného stavu z výsledků sčítání lidu 2001 - ženy

Věková skupina	Počet žen podle rodinného stavu na 100 žen ve věkové skupině			
	svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé
15-19	99,2	0,8	0,0	0,0
20-24	77,1	21,4	1,5	0,1
25-29	31,9	59,9	7,8	0,3
30-34	10,8	74,6	13,9	0,7
35-39	6,1	76,5	16,0	1,4
40-44	4,4	76,1	17,0	2,5
45-49	3,6	74,9	17,2	4,3
50-54	3,1	73,7	15,5	7,7
55-59	2,9	70,1	13,2	13,8
60-64	2,5	63,7	10,3	23,5
65-69	2,4	52,6	8,9	36,2
70-74	2,7	38,2	7,9	51,2
75-79	3,3	23,0	6,9	66,7
80 a více	3,8	8,2	5,0	83,1
Celkem	20,8	53,7	10,4	15,0

Po roce 1990 se v České republice podstatně snížila sňatečnost, statisticky vyjadřovaná počtem sňatků na 1000 obyvatel. V sedmdesátých a v osmdesátých letech její ukazatele v tehdejším Československu výrazně převyšovaly evropský průměr; byl to důsledek toho, že vstup do manželství – a to co nejčasnější – byl považován za samozřejmou etapu v životě každého mladého člověka. Svůj vliv měl i tehdejší nedostatek příležitostí pro mimorodinné aktivity mladých lidí. Proto se podíl ženatých a vdaných již ve věku kolem 25 let v Československu při mezinárodních porovnáních jevil jako

mimořádně vysoký. K vysoké sňatečnosti paradoxně přispívala i vysoká rozvodovost. Většina rozvedených osob uzavírala nové – druhé, třetí, čtvrté – sňatky a počet sňatků i proto vzrůstal.

Sňatkový věk se po roce 1990 výrazně zvýšil, dříve běžné sňatky snoubenců mladších 20 let se staly naprostou výjimkou. Počet vdaných žen ve věku do 19 let se v porovnání s rokem 1991 (kdy však byl už nižší než v osmdesátých letech) snížil přibližně na desetinu. Z žen ve věku 20-24 let byla ještě na začátku devadesátých let provdána většina, v roce 2001 to byla přibližně jen pětina. Sňatečnost se však snížila i ve starších věkových skupinách a její pokles spolu s vysokou rozvodovostí a rozšířením neformálních partnerství bez uzavření sňatku způsobil, že počet a podíl vdaných žen až do 60 let věku je podstatně nižší než v roce 1991, ale i kdykoli v minulosti. Nejhlubší pokles „vdanosti“ byl přitom zaznamenán u žen ve věku do 39 let tedy u žen ve fertilním věku. Je nesporné, že byl jednou z příčin hlubokého snížení porodnosti.

Tab. 29 Vdané ženy podle věkových skupin z výsledků sčítání lidu v letech 1970 - 2001

Věková skupina	Podíl vdaných žen ve věkové skupině (%)			
	1970	1980	1991	2001
15-19	8,5	8,3	7,2	0,8
20-24	65,1	67,4	61,5	21,4
25-29	85,4	85,3	81,6	59,9
30-34	88,9	87,0	83,8	74,6
35-39	88,2	85,8	82,4	76,5
40-44	85,9	84,7	80,7	76,1
45-49	82,0	82,1	78,9	74,9
50-54	77,6	77,4	76,7	73,7
55-59	70,2	69,2	70,4	70,1
60-64	59,3	59,5	60,2	63,7
65-69	45,2	47,3	46,3	52,6
70-74	31,1	33,0	32,8	38,2
75-79	18,6	19,4	20,0	23,0
80 a více	7,6	8,2	8,4	8,2
Celkem	62,2	63,2	60,0	53,7

Snížený počet mladých vdaných žen a ženatých mužů však vyjadřuje, že se podstatně snížil i počet mladých manželství. Tím klesl reprodukční potenciál populace v České republice, protože manželství – i přes přibývání neformálních partnerství bez uzavření sňatku – zůstávají základní jednotkou populační reprodukce. I z toho důvodu v poslední dekádě 20. století tak výrazně klesla porodnost.